

VESTNIK

NOTICIERO

VESTNIK je glasilo slovenskih protikomunističnih borcev. Izdaja ga konzorcij
Predsednik Edi Škulj, upravnik Janez Kralj.
Urednik: Branko Rozman
Ovitek: Franci Pernišek

UREDNIŠTVO in UPRAVA: Ramón Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina.

NAROČNINA: Južna Amerika 280 pesov odn. enakovrednost v dolarju,
USA in Kanada 2.50 dolarja letno., Anglija in Avstralija 1 funt
šterling, evropske države 2.50 dolarja.

Editor responsable y redactor: Eduardo Škulj, administrador: Juan Kralj
Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, Bs. Aires

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No 817.736

BLAGOSLOVILI SMO SPOMENIK

Nagovor msgr. Antona Oreharja ob odkritju spomenika padlim 1941—1945

BLAGOSLOVILI smo spomenik

znak naše hvaležnosti borcem in mučencem, izraz naše suverene volje do življenja, žarišče borbe za svobodo slovenskega naroda.

SKRBIMO,

da ne bomo sami zapravili svoje sreče, da ne bomo izgubljali volje do življenja, da bomo z resno voljo dosegali narodu svobodo. Smo skupina, ki hoče *voditi* borbo, a pomnimo, kar piše pisatelj za našega voditelja dr. Korošca: „Lepa čednost vladarjev je, da znajo čuvati zaklade srca, da so previdni z njimi in jih ne nosijo na semenj.“

Pred vhodom osrednje slovenske kapele v Argentini, posvečene Mariji, smo postavili ta spomenik.

Kakor so različni naslovi, ki jih nosi Marija v naši domovini, a ima eno srce za vse, tako smo se zbrali ob tem spomeniku Slovenci različnih misli, a z enim in istim težanjem: ohraniti srečo Slovincem.

Naj ta osrednja misel ostane veliki ukaz za vedno vsej naši skupini.

Kadar bi koga obhajale skušnjave sebične svoje misli, naj pride sem, poklekne pred spomenik, premisli, popravi svojo misel in jo vključi v skupni namen: ne služimo svoji časti, ali časti svoje skupine, ampak skupnemu slovenskemu blagru.

Kakor v telesu srce druží vse ude, jih greje in ohranja, tako naj naša krščanska ljubezen veže vse rojake, greje njih mrzle dni, jih ohranja in pelje v novo življenje z Bogom in Marijo.

Blagoslov božji, ki smo ga z molitvijo klicali, naj prižge večno luč borcem, ohrani mir, edinost in ljubezen vsem, ki smo iz njih borbe ostali

in hočemo živeti

zdaj in vekomaj.

OB SPOMENIKU PADLIM

HAŠKOSLOVNI ŠMO SPOMENIK

Za vodstvo Slovenske narodne vojske je ob odkritju spomenika govoril g. polkovnik Emil Čof.

Spoštovani rojaki in rojakinje, dragi soborci!

Ko se je pred dvajsetimi leti končala druga svetovna vojna in so mnogi narodi, ki so ravno tako kakor pri nas, več kot štiri leta trpeli pod nacistično in fašistično okupacijo, pričakali svojo svobodo, smo Slovenci skupaj z ostalimi jugoslovanskimi narodi doživeli največje razočaranje in tragedijo. Tujega okupatorja je tedaj zamenjal domači komunist, ki je že med okupacijo pod krinko osvobodilne borbe začel revolucijo z namenom, da si ob koncu vojne pripravi oblast, kar se mu je tudi posrečilo. Tako se je začela za slovenski narod doba najhujše sužnosti pod rdečo diktaturo.

Ko so Nemci in njihovi zavezniki na cvetno nedeljo 1941, brez vojne napovedi, napadli Jugoslavijo, so komunisti trošili letake in pozivali vojake, naj odvržejo orožje in se ne bore za koristi „zahodnih plutokratov“. Takrat so namreč Nemci in sovjeti bili še zavezniki.

Pred ogromno sovražnikovo premočjo je prva Jugoslavija v malo dneh kapitulirala in bila razkosana med 5 okupatorjev. Našo drago Slovenijo so si razdelili Nemci, Italijani in Madžari.

Ko pa so Nemci 22. junija 1941 napadli Sovjetsko zvezo, so ti isti komunisti ustanovili takoimenovano „Osvobodilno fronto“, ki naj bi se po njihovem zatrjevanju borila za osvoboditev naroda. Toda kmalu je bilo jasno, da je bil pravi namen OF samo borba za oblast, oblast za vsako ceno, kakor je učil Lenin. Tedaj se je v narodu pojavil odpor. Začele so se formirati najprej ilegalne protikomunistične enote — „štajerski bataljon“ in druge — potem pa tudi legalne vaške straže in jurišni bataljoni, v katere so vstopali največji slovenski idealisti; pridružili so se jim pa tudi bratje s slovanskega juga, zlasti aktivni oficirji, ki so tedaj bivali v Sloveniji. Glavni namen teh vojaških enot je bil: Zaščititi narod pred neposrednimi komunističnimi napadi in plenjenjem, kakor tudi pred represalijami, ki jih je okupator zaradi komunističnih provokacij izvajal nad nedolžnim ljudstvom — streljanje talcev, požiganje vasi, odpeljavanje mož, žena in otrok v internacijo.

V kratkem času so ti borci-junaki v drznih pohodih očistili velik del slovenskega ozemlja in preprečili partizanske napade in ropanje.

Toda septembra 1943 je prišla italijanska okupacija in tedaj se je pokazalo, kdo se je bratil in sodeloval z okupatorjem. S pomočjo laških vojakov, njihovih topov in tankov so partizani premagali Grčarice in Turjak. Po zgledu na svoje sovjetske pajdaše, ki so v Katynu pobili na

tisoče poljskih vojakov in častnikov, so slovenski partizani v kočevskih gozdovih pobili čez tisoč razoroženih in z žico povezanih turjaških in grčariških borcev-junakov.

Italijanškega okupatorja je zamenjal nemški. Ker ni mogel držati reda na okupiranem ozemlju, kot je to bila njegova dolžnost po Haški konvenciji, je dovolil organizirati Slovensko domobranstvo, katerega naloga je bila, da skrbi za varnost in red na ozemlju Ljubljanske pokrajine. V kratkem času se nas je od preživelih vaških stražarjev, četnikov in novih prostovoljcev zbralo čez 12.000 domobrancev. Kljub temu, da nam okupator ni veliko zaupal in nam ni dovolil svobodnih akcij, ker je imel s partizani razne dogovore o nenapadanju, smo le v poldrugem letu praktično popolnoma očistili Dolenjsko in Notranjsko, tako da so se partizani zadrževali samo še v obrobni predelih, od koder so se pred našimi pohodi umikali na Hrvaško ali v Italijo.

Sličan položaj je bil tudi na Gorenjskem in Primorskem, delno tudi na Štajerskem.

S slovenskimi partizani so sodelovali tudi nemški in italijanski komunisti, kar smo mi že tedaj vedeli in kar so sedaj priznale tudi komunistične oblasti doma, ko so novembra in decembra lanskega leta proslavljale dvajsetletnico ustanovitve avstrijske in italijanske partizanske brigade. Na te proslave so povabile preživele avstrijske in laške partizane in slednjim celo vzdale spominsko ploščo v šolsko poslopje na Suhorju.

Slovenski narod je v letih sovražne okupacije izgubil tisoče in tisoče najboljših sinov. Pod izdajalskimi streli komunističnih atentatorjev so padali duhovni in politični voditelji naroda. Tisoči so pomrli v internacijskih taboriščih. Nemec je nasilno mobiliziral tisoče Gorenjcev in Štajercev, ki so padali po vseh bojiščih, od ruskih step do atlantske obale, v borbah, ki niso bile njihove. Ravnotako so tudi partizani nasilno mobilizirali tisoče fantov in mož in jih pošiljali kot topovsko hrano v prve vrste, da bi prvi popadali in bi se jih tako na lep način znebili, ker so dobro vedeli, da ti ljudje ne bodo nikdar njihovi. Mnogo svojih nasprotnikov so komunisti pobrali po domovih, jih odvedli v gozdove, mučili in pobili. Padle so tudi mnoge slovenske žene in dekleta, ki so kot prosvetarke, bolničarke, kurirke ali drugače sodelovale v protikomunističnih vrstah.

Tako je prišel mesec maj 1945 in s tem konec vojne na evropskih bojiščih. 3. maja je Slovenski narodni odbor istočasno s proglasitvijo narodne države Slovenije kot sestavnega dela demokratične federativne kraljevine Jugoslavije tudi proglasil slovensko domobranstvo, slovenske četnike in ostale slovenske protikomunistične enote za Slovensko narodno vojsko v sestavi kraljeve jugoslovanske vojske v domovini. V tem smislu so mnogi že preje tajno položili prisego.

Zaradi splošnega vojaškega položaja smo se ob koncu vojne, skupaj s tremi polki srbskih prostovoljcev, ki so se zadnje mesece borili v Sloveniji skupaj z nami proti komunističnim partizanom, umaknili v Avstrijo, ki so jo že zasedli Angleži. Upali smo, da se v kratkem skupaj z zahodnimi zavezniki vrnemo in domovino dokončno osvobodimo. Toda kruto smo se prevarali. Nismo poznali podrobnosti Jaltskega in Teheranskega dogovora. Angleže smo šteli za svoje prijatelje in zaveznike, saj smo vstopili v vojno leta 1941 na njihovo stran, ko so bili popolnoma sami v svoji borbi z Nemci. Churchill je tedaj celo v parlamentu vzkliknil: „Jugoslavija je našla svojo dušo.“ Komunisti pa so bili v tistem času, skupaj s sovjeti, nemški zavezniki. Nihče si ni mogel misliti, da bodo Angleži s svojimi zavezniki, ki so se jim pridružili v njihovi najtežji uri, tako postopali, kakor so. Razorožili so nas, odredili nam Vetrinjsko polje za taborišče in nas varali z obljubami, da nas bodo v kratkem poslali v Italijo, da se pridružimo ostalim enotam kraljeve jugoslovanske vojske, ki so že bile tam.

24. maja je odšel iz Vetrinja transport srbskih prostovoljcev. Vsi smo bili prepričani, da odhajajo v Italijo. Ko sem se poslovil od njihovega poveljnika podpolkovnika Tatalovića, mi je naročil, naj skrbimo, da pridemo kmalu za njimi, da se skupaj pripravimo za osvoboditev domovine.

Od 27. do 31. maja pa so dnevno odhajali transporti s slovenskimi vojaki. Mnoge so spremljali tudi njihovi družinski člani. Prvi transport, prepričan, da gre v Italijo je odšel s pesmijo in ves okrašen z zastavami. Potem pa so se pričeli pojavljati dvomi, kam vozijo naše ljudi, dokler 30. maja popoldne nismo zvedeli z vso gotovostjo strašno novico, da jih ne vozijo v Italijo, ampak da jih izročajo komunističnim oblastnikom v Jugoslaviji.

Zvečer sem sklical vse častnike iz polka, jim razložil položaj, potem pa dal zadnje povelje, naj se v teku noči vsi častniki, podčastniki, bivši vaški stražarji in vsi drugi vidni protikomunistični borci umaknejo iz taborišča in skušajo v manjših skupinah oditi v Italijo, v Palmanovo, kjer je tedaj po naših informacijah bila jugoslovanska vojska. Ostali naj se pa sami odločijo, ali se tudi umaknejo iz taborišča, ali se vrnejo, če mislijo, da se bodo mogli na kak način izgovoriti. Mnogi so se odločili za vrnitev. Rekli so: „Kamor so šli vsi naši, gremo še mi.“

In tako so bili naši hrabri vojaki, ki po Turjaku in Grčaricah skoro niso vedeli kaj je umik, bili razoroženi predani komunistom, ki so se brutalno maščevali za vse poraze, ki so jih pretrpeli v borbah. Potem ko so jih oropali vsega, kar so imeli pri sebi, celo poročnih prstanov in svetinjic, so jih pol nage strahovito mučili s pretepanjem in zašramovanjem, z lakoto in žejo. V nečloveških razmerah so jih prevažali v zaklenjenih živinskih vagonih ali tovornih avtomobilih, često še z žico zvezane. Dravograd, Celje, Teharje, Jesenice, Kranj Škofja Loka, št. Vid, Kočevje in drugi

Govori g. polkovnik Emil Cof za vodstvo Slovenske narodne vojske. — Ob njem ga. Marija Bajželj in g. Andrej Dolinar, ki sta spomenik odkrila

kraji so postaje križevega pota naših junakov-mučencev, nikdar premaganih, tudi v smrti ne. Prenekateri je že na poti izdihnil pod udarci brezdušnih mučiteljev. Največ so pretrpeli tisti, ki so padli v roke domačim komunistom-terencem. Vdano so prenašali vse strahote. Molili so in zaupali v Boga, molili zase in za svoje mučitelje, molili za narod in domovino.

Po vsej Sloveniji, v raznih množičnih grobovih, na katerih ni križa in ne gomile, ki bi označevala, da je tam grob, spe poslednje spanje tisoči in tisoči borcev-junakov. Največ pa v Kcčevskih jamah, kamor so odšli po isti poti preje trije polki srbskih prostovoljcev, ki so se z nami z ramo ob rami borili, potem pa prejeli isto krono mučeništva pod krogli iz istih komunističnih strojnic, kot naši mučeniki. Nato so komunisti še z dinamitom razstrelili robove kraških jam z namenom, da jih zasujejo in tako tudi tukaj skrijejo svoj zločin. Toda ni jim uspelo. Nekoliko mučencev se je rešilo živih iz teh jam smrti in tako smo zvedeli za vse te grozne zločine.

Težke žrtve je doprinesel naš narod v tej revoluciji in protirevoluciji. Čez deset tisoč Slovencev so komunisti pobili brez sodbe po končani vojni. Nikdar pa ne bomo mogli prešteti vseh slovenskih žrtev, ki so v zvezi z revolucijo pod sovražno okupacijo padle širom cele Slovenije, Jugoslavije, Evrope. In niso padle zastonj. Danes zahodni svet gleda čisto drugače na komunistično nevarnost, kot nekoč. Ponosni smemo biti, da smo eni od prvih spoznali to nevarnost in se ji tudi za ceno življenja uprli.

Ko danes ob dvajsetletnici te naše največje tragedije odkrivamo tukanj, v tujini sicer, pa v Slovenski hiši, spomenik tem junakom-mučencem, izpričujemo, da kljub dolgi vrsti let spomin na njih med nami ni prav nič obledel in da smo jim hvaležni za njihovo borbo in žrtve.

Nismo jih pozabili! Ne pozabimo pa tudi njihovega naročila, naj bomo složni, kajti samo v slogi je ne samo moč, ampak tudi zmaga. Sloga je za nas — preživele in rešene — prva zapoved!

Druga zapoved pa je, da povsod in ob vsaki priložnosti pred svobodnim svetom obtožujemo podli komunizem in njegove zločine! Tako bomo nadaljevali našo borbo, ki smo jo skupaj z našimi padlimi soborci začeli in vodili doma.

V zadnjih letih so se že začeli množiti znaki, da komunizem ni več tako monoliten, kot je bil, in da gre svojemu koncu nasproti. Zato smemo z vso pravico upati, da bo prišel dan, ko bo tudi naša domovina osvobojena rdeče tiranije. In tedaj bodo zrasli križi in spomeniki povsod, kjer počivajo naši soborci, junaki-mučenci. Komunisti so sicer zravnali njihove grobove, z eksplozijami zasuli jame in preorali pokopališče junakov na Orlovem vrhu ljubljanskega gradu, da bi zbrisali vsako sled za njimi. Toda zastoj je bil njihov trud, kajti narod svojih zaščitnikov ni in ne bo pozabil in ve za vsa njihova zadnja bivališča.

Slava junakom-mučencem, borcem za Boga, narod in domovino!

Pozdravna beseda Bogomila Preglja

Za uvod v odkritje spomenika je navzoče pozdravil predsednik Pripravljalnega odbora za postavitve spomenika, in istočasno starešina DSPB g. Bogo Pregelj.

Slovenke, Slovenci, borci!

Danes obhajamo spomin na žalostne, strašne in tragične dneve, kot jih slovenski narod do tedaj še ni doživel v svoji zgodovini, spomin na našo Kalvarijo. 20 let je minilo od tedaj. Znova se klanjamo žrtvam komunistične revolucije, 12.000 borcem slovenske narodne vojske, ki so jih v zaslepljenosti izdali zahodni zavezniki, titovski komunisti pa po zverinskem mučenju pobili. Vsem tem padlim 12.000 slovenskim junakom smo svobodni Slovenci v Argentini postavili spomenik v zahvalo za njihove neizmerne in dragocene žrtve na oltar svobode. Združeni protikomunistični borci, ki smo si po božji Previdnosti in Dobroti rešili življenje, smo izvršili to poslanstvo. V skromno zahvalo materam in očetom naših padlih junakov v njihovi bolečini, bosta spomenik odkrila ga. Marija Bajžljeva in g. Andrej Dolinar.

Predsednik Pripravljalnega odbora za spomenik g. Bogo Pregelj med pozdravnim nagovorom — Ob spomeniku zastavonoša DSPB Buenos Aires Slayko Urbančič

V imenu odbora za spominsko ploščo padlim borcem se Vam, dragi rojaki, zahvaljujem, da ste tako velikodušno podprli — moralno in materialno — to akcijo za postavitve spomenika. Zahvalim se kiparju g. Francetu Ahčinu, ki je pripravil osnutek in osebno vodil postavitve; arhitektu g. Marijanu Eiletzu za ureditev prostora, g. Žirovniku za osnutek spominskega znaka, g. Aljančiču za brezplačno izdelavo znaka, g. Jerebu za vsa zidarska dela. G. Bukovcu pa izredna hvala za polaganje črk na ploščo, posebej še zaradi skopega časa, ki mu je bil na razpolago. Še enkrat hvala vsem, ki so nam pomagali in soodelovali pri postavitvi, posebna zahvala našemu tisku in tiskarnarju. Tu gre hvala, posebna zahvala g. msgr. Oreharju, ki je budno spremljal to naše delo pri spomeniku in nam bil v vsem vedno na razpolago. Hvala vsem!

Ta spomenik, ki odslej naprej krasi Slovensko hišo, bo sedanjemu in vsem bodočim slovenskim rodovom, priča borbe slovenskega naroda za svojo svobodo. Vsi, ki boste prihajali v Slovensko hišo, posebno ti, mladina, ne pozabi teh junakov, ki so padli pod gestom:

Mat!, Domovina, Bog!

LETOŠNJE SPOMINSKE PROSLAVE

Tiskovni sprejem 28. maja

Za začetek spominskih prireditev je bil določen sprejem in pogostitev argentinskih in inozemskih časnikarjev. Bil je v petek dne 28. maja ob sedmih zvečer v velikem buenosaireskem hotelu City Hotel v samem središču argentinske prestolnice, samo dobrih 100 m od zgodovinskega Majskega trga s starodavnim Cabil-dom ter vladno palačo. Zanj je bil rezerviran salon v prvem nadstropju, v katerem so bile na štirih mizah razstavljene tudi vse knjige, listi, revije in ostale publikacije, ki so jih izdale založba Svobodna Slovenija, Dušnopastirska pisarna, Slovenska kulturna akcija, Editorial Baraga, Slovenska misijonska zveza, Družabna pravda in Slovensko planinsko društvo.

Vabilu društva Zedinjena Slovenija se je odzvalo lepo število predstavnikov argentinskega in inozemskega tiska. Zastopani so bili vsi veliki in vplivni buenosaireski dnevniki, razne svetovne agencije, televizijske ter radijske postaje. Tako so imeli predstavniki slovenskega političnega, verskega, kulturnega in gospodarskega ter organizacijskega življenja priložnost pozdraviti v svoji sredini zastopnika dveh najvplivnejših argentinskih dnevnikov La Prensa in La Nación. Dalje so bili zastopani dnevniki Clarín, popoldnevnik La Razón, ki ima med vsemi argentinskimi listi največjo — polmilijonsko naklado —, nemški jutranjik Argentinisches Tageblatt ter listi El Cronista Comercial. Boletín de la Bolsa de Comercio in reviji

Esquíu in Confirmado. Navzoči so bili dalje predstavniki svetovnih agencij Associated Press, Deutsche Presse Agentur, Telam, Tellpres, Argentin, televizijske postaje Canal 7, radijske postaje Splendid in drugih radijskih postaj. Med povabljenimi gosti je bil tudi urednik irskega lista v Argentini Southern Cross in buenosaireski predstavniki argentinskih dnevnikov iz notranjosti republike.

Povabljene goste časnikarje je pozdravil s lepim nagovorom predsednik Zedinjene Slovenije g. Božidar Fink. V njem je v zgoščeni obliki predstavil Slovence, njihovo domovino, njihov narodni ter kulturni razvoj ter opozoril na nesrečo, ki jih je zadela s komunistično revolucijo ter na trpljenje slovenskega naroda pod komunistično tiranijo in na dolžnost svobodnega sveta do od komunizma podjarmljenih narodov. Zahvalil se jim je za vse, kar so doslej storili za slovenski narod, da bi znova mogel živeti v svobodi in demokraciji, Argentini pa za plemenito gostoljubje, s katerim je po II. svetovni vojni sprejela nad 6000 slovenskih demokratskih izseljencev ter jim omogočila obnovo človeka dostojnega življenja v svobodi.

Predstavniki argentinskega in svetovnega tiska so si nato z zanimanjem ogledovali razstavljene slovenske knjige, liste in revije. Niso se mogli načuditi kulturnemu bogastvu, ki jim je bilo prikazano in lepoti opreme knjig, ki so jih slovenski izseljenci izdali v času, odkar so v Argentini. Zanimanje je pri gostih vzbujal tudi velik spominski

lepak v štirih barvah s slovenskim fantom, ki iz dna nesreče, v katero ga je pahnil komunistični zločinec, zre in se usmerja v svobodo v kompoziciji argentinskih in slovenskih narodnih barv z vijoličastim in rjavkastim ozadjem, z naslednjim napisom:

„Los eslovenos libres a los 20 años de exilio agradecen a la noble Nación Argentina su comprensión y hospitalidad“. — Prevod: Svobodni Slovenci se ob 20-letnici zdomstva zahvaljujejo plemenitemu argentinskemu narodu za njegovo razumevanje in gostoljubje.

Povabljeni časnikiarji so nato v družbi slovenskih gostiteljev prebili več ur ob dobri pogostitvi v prijet-

nem in prijateljskem razgovoru, ki je potekal v neprisiljeni slovenski domačnosti ter iskrenosti. To so gostje občutili ter so ob slovesu za trjevali, da so se med Slovenci počutili kot med pravimi prijatelji, čeprav so bili z njimi prvič skupaj na takem javnem sprejemu. Zagotavljali so, da bodo ta večer ohranili v najlepšem spominu, z usodo slovenskega naroda in njegovo problematiko se bodo pa lahko seznanili iz spominske brošure, ki je izšla za 20-letnico slovenske narodne tragedije in življenja slovenskih demokratskih emigrantov v svobodnem svetu pod naslovom „Hace 1400... hace 20 años — Eslovenia otra nación sin libertad“ (Pred 1400... pred 20 leti — Slovenija en narod več brez svobode).

POLAGANJE VENCA 6. JUNIJA 1965

Polaganje venca je bilo napovedano za tretjo uro popoldne. Toda že mnogo pred to uro so začeli prihajati slovenski rojaki na Trg San Martín, ki je na zelenem griču z mogočnimi drevesi nad pristaniškim delom Buenos Airesa. Od vseh strani so prihajali navzlic veliki propagandi, ki so jo elementi, ki odobravajo sedanjo komunistično diktaturo v domovini, širili po slovenskih naseljih na področju Vel. Buenos Airesa, češ, da je nevarno hoditi na to prireditve, ker da bodo lahko eksplodirale bombe, ker da prireditve sploh ne bo, ker da jo je oblast prepovedala ip. Pa ni nič zaleglo. Ljudje so prihajali in prihajali. Prišli so celo iz najbolj oddaljenih mest na področju Vel. Bs. Airesa.

Bili so: člana NO gg. Miloš Stare in Rudolf Smersu, slovenska duhovščina z g. direktorjem msgr. Antonom Oreharjem, zastopniki domov in drugih društev ter ustanov: San Martín Leopold Novak, Stanko Marinček in Franc Zorko, Naš dom v San Justu Tone Oblak, Jože Miklič in Pavle Malovrh, Slomškov dom v Ramos Mejía Marijan Šifrer, Janez Brula in Franc Pergar, Berazategui Janez Štrbenc in Ivan Korošec, Carapachay Edvard Škulj in Ivan Lužovec, Slovenska hranilnica Ivan Ašič, Slovenska kulturna akcija Ruda Jurčec, SKAS dr. Alojzij Voršič in Stane Žužek, SFZ Jernej Dobovšek, SKAD Andrej Žužek, SDO Majda Tomažin, DSPB Bogo Pregelj, DSPB Tabor Ivan Korošec, Stalni odbor socialnih dni Avgust Horvat, Slov.

misijonska zveza Marijan Loboda, SPD Robert Petriček, Slov. skavtska zveza Marijan Trtnik, predstavniki emigrantskih listov, pevskih zborov, gledaliških družin ter Rožmanovega zavoda iz Adrugueja z rektorjem g. dr. Gnidovcem na čelu.

Vsi so bili zbrani okoli spomenika. Skavti in skavtinje s svojo lepo zastavo s črnim trakom so se postavili v strumni vrsti na čelu s svojim starešinom Marijanom Trtnikom.

Pogled na pestro sliko, ki so jo ustvarjale narodne noše, je bil prelep. Zato so fotoreporterji velikih buenosaireških listov ter televizijskih postaj kar naprej filmali ter jemali posnetke.

Ob napovedani uri so skavti dvignili venec z argentinskimi in slovenskim trakom. Na argentinskem je bil napis „Al Heroe de la Libertad“, na slovenskem pa „Los Eslovenos Libres“ (prevedu: Junaku svobode — svobodni Slovenci). Za njimi je stopalo zastopstvo izseljenske skupnosti v Argentini: v sredini ga. Marija Bajželj, žena, ki so ji komunisti ubili moža in štiri sinove, ob njej predsednik društva Zedinjena Slovenija g. Božidar Fink ter g. Mišo Stare, podpredsednika in tajnik Zedinjene Slovenije gg. Aleksander Majhen, Robert Petriček ter Vilko Cuderman. Pred spomenikom so se ustavili in nanj položili venec.

V tem trenutku je v tišino na trgu udaril slavnostno pretresljiv poziv k miru trobentača iz I. argentinske letalske brigade v Palomarju E. Raula Torreza s takim občutjem in zanosom, da je odmeval po vsem prostranem trgu ter je ustvaril veličanstvo slavnostno razpoloženje.

S tem je bila slavnost polaganja venca na spomenik osvoboditelju San Martinu svobodnih Slovencev ob spominu na slovenske žrtve ob 20-letnici slovenske narodne tragedije zaključena.

Po polaganju venca na San Martinov spomenik je bil v načrtu sprevod slovenskih ljudi v molku po buenosaireških ulicah v katedralo. Ker so pa bile zaradi znanih dominikanskih dogodkov prav v središču mesta pred tedni velike demonstracije, ki so jih uprizarjali zlasti komunisti, so oblasti iz varnostnih razlogov vsa javna zborovanja in vse sprevede v središču mesta prepovedale. Zato tudi ni bilo mogoče delati izjeme za slovenske emigrante.

Toda kljub temu, čeprav organiziranega spreveda ni bilo, je bil vseeno mogočen slovenski sprevod iz San Martinovega trga proti katedrali na Majskem trgu. Glavna buenosaireška ulica Florida, ki je za Buenos Aires to, kar Wall street za New York, je nudila izredno sliko. Po njej se je valila dolga, dolga reka skoro samih slovenskih ljudi, ki so v miru stopali naprej proti Majskemu trgu in se zgrinjali v buenosaireško katedralo. Povsod po tej ulici, kakor tudi na vzporednih ulicah, zlasti pa na Majskem trgu, so bili nalepljeni lepaki g. Jureta Vombergarja z napisom „Los Eslovenos Libres a los 20 años de exilio agradecen a la noble Nación Argentina su comprensión y hospitalidad“ (Svobodni Slovenci se ob 20-letnici zdom-

Slovenski narod v svobodi pozdravlja Osvoboditelja
generala San Martina

stva zahvaljujejo plemenitemu argentinskemu narodu za njegovo razumevanje in gostoljubje).

Te so člani SFZ nalepili prejšnjo noč po vseh važnejših mestnih ulicah in trgih ter po vseh okoliških predmestjih, kjer žive Slovenci.

Buenosaireska katedrala na zgodovinskem Majskem trgu, v kateri počivajo v grobnici pri stranskem oltarju tudi posmrtni ostanki Osvoboditelja San Martina, že dolgo ni nudila tako veličastne podobe kot to nedeljo. Slovenski rojaki so prihiteli vanjo v tako velikem številu, kakor jih v tej veličastni cerkvi še nikdar ni bilo. Zbrali so se, da prav v tem veličastnem glavnem buenosaireskem svetišču s sveto mašo počaste spomin vseh slovenskih žrtev, slovenskih junakov, ki so darovali svoja življenja, samo, da bi narod mogel živeti v svobodi in da bi v njem mogel še naprej razvijati ter poglobiti slovenske narodne in verske tradicije.

V prostranem svetišču, ki je posvečeno Sveti Trojici, so slovenski rojaki v pobožni zbranosti pričakovali prihoda msgr. Ernesta Segure, pomožnega škofa buenosaireskega kardinala dr. Antona Caggiana, ki je zbolel in ni mogel imeti svete maše za slovenske žrtve, kakor je bil obljubil. Zato je poslal msgr. Seguro. V katedralo je prišel v sprevodu, v katerem so bili najprej slovenski ministranti, zatem pa bogoslovci in slovenski duhovniki. Med njimi je bil tudi kardinalov kaplan g. Jože Guštin.

Sveto mašo za slovenske žrtve je imel msgr. Ernest Segura, pomožni škof buenosaireskega kardinala dr. Caggiana, z njim pa so somaševali naslednji slovenski duhovniki: msgr. Anton Orehar, duhovni svetnik Alojzij Košmerlj, rektor slov. bogoslovja v Adrogeju dr. Franc Gnidovec, spiritual Rožmanovega zavoda v Adrogeju dr. Filip Žakelj, vikar iz Slovenske vasi g. Janez Petek CM, kaplan vojaške bolnišnice v Campo de Mayo dr. Mirko Gogala, župnik Gregor Mali, dr. Alojzij Starc, g. Jure Rode in g. Janez Grile, duhovnik slovenske skupnosti v Venezueli, ki se je mudil na obisku v Argentini.

Koncelebrirana sveta maša je na vse napravila izredno lep vtis ter je samo še povečala slovesno vzdušje, ki je bilo v katedrali. Na molitve enajsterih mašnikov so slovenski verniki odgovarjali v mogočem zboru.

Po koncelebrirani sv. maši je vseh deset slovenskih duhovnikov skupno s škofom msgr. Ernestom Seguro izmolilo molitve za vse slovenske žrtve, pred tem je pa še pevski zbor Gallus odpel Reši me v Mavovi kompoziciji. Gallus je tudi pred koncelebrirano sv. mašo in med njo zapel več slovenskih cerkvenih pesmi pod vodstvom dr. Julija Savellija.

Sveta daritev za pokoj vseh slovenskih žrtev, junakov, branilcev slovenske zemlje in njene svobode, slovenskih narodnih in verskih tradicij, je zaključila mogočna zahvalna pesem Bogu za vse mučence slovenskega naroda. Pesem je pelo blizu 2000 slovenskih rojakov. Po veličastni katedrali je odmevalo tako, kakor doslej še malokdaj.

„Slovenci se spominjate 20-letnice, odkar ste morali zapustiti rodno grudo svoje domovine. V nesreči, ki vas je zadela, ko se je komunistična nevarnost razlila po vaši deželi, si je slovenski narod izbral svobodo. In Argentina je imela čast in slavo, da vam je gostoljubno ponudila svoje zavetje. Tista Argentina, ki je pred dobrimi sto leti proglasila, da so njena vrata odprta vsem ljudem dobre volje. In med temi ljudmi dobre volje ste bili tudi vi Slovenci.

Veliko stvari je, ki nas družijo. Zlasti nas povezuje katoliška vera, ki nas je zbrala tudi nocoj v tej katedrali. Tu zbranim Slovincem pri-
našam iskrene in prisrčne pozdrave buenosaireškega nadškofa kardinala dr. Caggiana. Zelo je želel biti danes osebno navzoč med vami, ker vas dobro pozna, dobro pozna vaše zgledno versko življenje. Hvaležen vam je za zgled, ki ga dajete povsod v novem okolju in za delo slovenskih duhovnikov.

Ohranite svojo vero. Gojite in ohranite svoj jezik, svojo lepo pesem, svoje šege in navade. Tako boste ostali zvesti svojemu narodu, obenem pa boste bogatili svojo novo domovino z vrednotami, ki ustvarjajo veličino Argentine, ki je postala tudi že prava domovina vaših otrok. Za ta dragocen doprinos vam bo Argentina hvaležna.

Argentina se pa čuti tudi dolžnica do Slovencev. Kajti s tisočermi slovenskimi emigranti so prišli v Argentino tudi številni slovenski duhovniki. To so tisti, ki jih Argentina najbolj potrebuje. Ti duhovniki delajo čast argentinski Cerkvi, ker so svoje apostolsko delovanje nesebično zastavili povsod, kjer smo jih potrebovali. Po farah, bolnišnicah in kolegijih.

Med drugo svetovno vojno ste se Slovenci junaško borili za svojo svobodo. Zanje ste žrtvovali veliko svojih sinov. Da bi ohranili to svobodo, ste bili prisiljeni izbrati si pot izgnanstva, ko je Jugoslavija padla v komunistično suženjstvo. Slovenci ste zgled svobodnemu svetu skupaj s Poljsko, Madžarsko in drugimi zaslužnjenimi deželami za železno zaveso ter narodi Jugoslavije, kako hitro pozablja zahodni in krščanski svet na svoje najzvestejše prijatelje. Ste pa obenem tudi svarilo vsemu zahodu, da se tragedija, ki je prišla nad vas in nad vaš narod, vsak trenutek lahko ponovi v še hujši obliki tudi v Ameriki. Zgled za to sta nam Kuba in Dominikanska republika, če ne bomo z vso odločnostjo zaustavili uničujočega pohoda komunizma.“

SPOMINSKA SLOVESNOST 18. JUNIJA 1965

Spominška slavnost 18. junija 1965 se je začela ob napovedani uri z argentinsko in slovensko narodno himno. Nato je stopil na oder predsednik Zedinjene Slovenije g. Božidar Fink ter je zbrano slovensko občinstvo in argentinske goste nagovoril z naslednjimi besedami:

V življenju človeka in narodov morda ni večjega zadoščenja mimo občutka, da uživaš tudi prijateljstva drugih. Ta večer doživljamo Slovenci, ki smo našli velikodušno gestoljubje te argentinske dežele, opravičenje svojega hrepenenja po čim tesnejših prijateljskih vezeh. Visoke svetne, cerkvene in vojaške osebnosti nam izkazujejo čast s svojo navzočnostjo, kakor tudi časniki in vodje ustanov za ljudsko blaginjo, naši profesorji in študijski tovariši ter osebni prijatelji. Vsem izrekam prisrčno dobrodošlico, pozdrav in hvaležnost za ta dokaz prijateljstva, ki ga Slovenci znamo ceniti in smo vam zanj hvaležni. Za nas, ki nas je svet zapustil, ranjene, zdesetkane in malone uničene po sovraštvu in organiziranem zlu, je največja čast naslov prijatelja, ki bi ga radi podelili tudi vsakemu od svojih nocojšnjih gostov, z željo, da bi jim bili prav tako vredni prijatelji.

A ker ne more biti prijateljstva brez obojestranskega poznanja, mi, prosim, dovolite, da vam na kratko razodenem našo bolečino in upanje.

Dvajset let je preteklo po drugi svetovni vojni. Narodi svobodnega sveta se z veseljem spominjajo te obletnice, zakaj maja 1945 je minila dolga noč nasilja, preganjanja, rušenja in smrti. Uničeno je bilo strašilo fašizma in nacizma, svet se je oddahnil in narodi so znova zaživel. Toda vojaška zmaga ni prinesla vsem narodom svobode in pravice. Med narodi, ki pred 20 leti niso bili deležni svobode, so bili tudi Slovenci obenem z drugimi narodi jugoslovanske državne skupnosti. Po dolgi štiriletni zasedbi, ko so okupatorji storili vse, da bi iz tega dela Srednje Evrope izbrisali jezik, čustva in hotenja enomilijonskega naroda, benamina med evropskimi narodi, je temu narodu bil vsiljen nauk in sestav, tuj po svoji miselnosti in ciljih. Komunizem, evangelijske prevare, ki zanikuje vsako narodnost in človečanstvo, se je uveljavil s pomočjo nesrečnega mednarodnega položaja, nastalega iz prej sklenjenih pogodb med zavezniki. Brez upoštevanja načel samoodločbe narodov je komunistična stranka, ki je štela le majhno število svojih članov in aktivistov med Slovenci, prevzela oblast, oprajoč se na prisotnost sovjetskih čet na mejah, kljub temu, da so poprej njeno delovanje popolnoma obvladovale narodno-demokratske sile. Pokazali so svoj pravi totalitarni in nečloveški obraz in takoj začeli neusmiljeno uničevati vse plasti naroda, ki bi utegnile nuditi fizični odpor, tako na vojaškem, političnem in kulturnem polju. Neštetim žrtvam barbarskega fašizma in nacizma pa komunističnega

sovraštva med revolucijo so se tako pridružile še nove — in to v času, ko so si komunisti že utrdili oblast. V orgijah strahovanja in prelivanja krvi so padale dan za dnem nove žrtve maščevanja pod pretvezo narodnega izdajstva. Te strahote so prišle do viška v prvi polovici meseca junija 1945, mesec dni potem, ko so prenehale vojne sovražnosti. Titovske tolpe so razorožile in brez sleherne sodbe poklale pripadnike slovenske narodne vojske, katere so jim bile izročile angleške zasedbene čete iz sosednje Avstrije. V nekaj dneh je padlo skoraj 12.000 mož in fantov pod streli strojnic in bilo vrženih v naravna brezna. Z dinamitom so izravnali skale in zemljo nad njihovimi grobovi, da ne bi ostalo za njimi nobene sledi in spomina. Dvanajst tisoč žrtev je pomenilo za Slovence velik biološki in moralni udarec, enak izgubi polnega moškega letnika prebivalstva vse slovenske dežele. Človeku se zgrozi srce ob tolikem hudodelstvu množičnega pomora, ki ga ni mogoče opravičiti ne z vojnim ne s civilnim pravom. Vsem tem junakom, ki so z največjo žrtvijo dokazali ljubezen do domovine in do človeških naravstvenih in duhovnih vrednot, prirejamo nocoj kakor sleherno leto ob tem času dostojno spominsko proslavo.

Obenem s toliki žrtvami človeških življenj pa so bile pokopane v naši domovini npravstvene in družbene vrednote, ki si jih je slovenski narod utrdil v svojih zgodovinskih izkustvih. Dvajset let je od tega, kar je slovenski narod izgubil sloves dežele, kjer se spoštuje človekovo dostojanstvo. V naši domovini ni več ne kulturne, ne politične ali gospodarske svobode. Ni svobode tiska, pouka, združevanja in izražanja misli. Vse je podvrženo volji Zveze komunistov. Zato so same po sebi razumljive posledice tega položaja: žalostno razdejanje, ki ga je v globočini ljudske duše povzročil nauk, zanikajoč Boga, dušo in vrednote, ki dajejo življenju pravo ceno. Zato toliko samomorov, vznemirljivo padanje števila rojstev in ohromelost umetniške in leposlovne rasti. V vseh izrazih življenja opažamo prešenetljivo stanje, kakor da so zašli v neko gluho lozo, v slepo ulico in v spoznanje velike prevare, celo do obupa, ker komunistični materializem življenju ni mogel dati smisla in ni mogel potemtakem osrečiti nikogar, niti samih zmagovalcev ne, ker se čutijo onemogle spričo resnice, da v komunizmu niso našli vzora stalne sreče.

Ker so na tako moralno stanje kot na logično posledico zmotnega nauka Slovenci mogli računati že naprej, jih je to nagnilo najprej k dejanskemu odporu proti komunistični revoluciji, nato pa k odločitvi, zapustiti dom in se zateči v svobodni svet. Bil je to narod, ki se je hotel rešiti suženjstva: ljudje svobodnih poklicev, duhovniki, uradniki, dijaki, delavci in kmetje; ljudje vseh družbenih plasti so iskali zaščite in hoteli živeti neodvisno življenje zunaj svoje domovine. Prav družine malih kmetov so sestavljale jedro beguncev, kmetje, ki so naravni vir narodnega kulturnega

zaklada in varuhi zdravih vodil naravnega prava in krščanskega življenja. Ravno nrvstvene in duhovne vrednote so bile predmet naše obrambe, ne pa interesi političnih strank ali skupin, hlepečih po oblasti, in tudi ne koristi premožnih.

Slej ko prej nam gre za človeka, za njegovo dostojanstvo, za njegove neodsvojljive pravice, za njegov duhovni cilj in srečo. Zato v svobodi še vedno gojimo iste vrednote, katerim vladajoča skupina doma odreka priznanje. Nočemo biti samo navadni opozicionalci, negativni in nergači. Dolžnost nam narekuje izkoristiti v dobro velike prednosti, ki nam jih nudi svoboda.

Prijatelji! Prav za to svobodo dolgujemo hvaležnost vam, Argentinecem. V ti deželi smo Slovenci našli razumevanje, gostoljubje in široko svobodo za vse dobro, za tisto svobodo, ki jo želimo tudi svojim bratom doma. To hvaležnost vam hočemo izkazovati s poštenim delom, z dejanskim sodelovanjem, z neoporečnim življenjem za blaginjo skupnosti, v kateri živimo s svojimi otroki.

Medtem ko živimo v ugodju svobode, pa ne moremo zadušiti klica svoje vesti. Dolžni smo izpričevati preteklost in sedanost svojega naroda, biti žive pričče strašnih posledic, ki jih je povzročila zmota komunističnega nauka. Sleherno slovensko srce je spomenik bratom, ki so žrtvovali svoja življenja zato, da bi mi in ves svet živeli v pravičnosti in miru. Namesto grobov, ki so jim jih odrekli v domači zemlji, jih ohranjamo v svojih dušah svetel spomin.

Prav tako tudi ne moremo pozabiti na tiste, ki jih tlači komunistična peta, kar enako grozi vsemu svetu. Nujno potreben je klic k splošnemu sodelovanju: dokler bo le še en narod živel v takih razmerah, da si ne bo mogel svobodno izbirati oblike političnega življenja in bo zunanja neodvisnost onemogočala človeku kot posamezniku uživati vse prednosti svobodne družbe. človeštvo ne bo smelo ostati mirno! Svet, ki še živi v svobodi, je v nevarnosti, da jo izgubi in se bo rešil v sodelovanju za rešitev narodov, ki so svojo svobodo že izgubili.

To so naše bolečine in naše trpljenje. A ta bolečina oplaja našo ljubezen, ljubezen do daljne domovine, ljubezen do vsega človeštva, ljubezen do vsega dobrega in lepega, kar je bistvo človeške sreče. Zato smo se borili, zato še vedno vztrajamo v boju, da bi nad lažjo, krivico in sovraštvom zmagala pravica in bratska ljubezen!“

Ta del svojega govora je g. Božidar Fink govoril v španščini, nato pa je nadaljeval v slovenščini:

„Dragi slovenski rojaki!

V drugačnih okoliščinah, kot smo bili došlej vajeni, obhajamo spomin tistih, ki so se darovali za visoke vrednote svobodnega duha naroda in

človeštva. Pred zunanjim svetom smo razkrili telesne in duhovne rane, ki so bile zadane našemu narodu pred dvajsetimi in več leti, pa še niso zaceljene.

A kaj naj ob spominu v dvajsetem letu in v teh okoliščinah sebi povemo?

Dve misli naj nam napolnjujeta duha: ponos in zaupanje.

Po dvajsetih letih se ne shajamo več na grobovih, da bi na njih žalovali. Danes proslavljamo spomin tistih, ki so nam kazali vzor domovinske ljubezni, zahvaljujemo se jim za njihovo žrtve in se krepimo ob njihovem junaštvu. Zato so naši obrazi danes resni, a seva iz njih ponos, da smo med prvimi stopili na pot, na katero mora danes svobodni svet, če hoče ohraniti svojo vrednost; ponos pa tudi, da smo iz svoje srede žrtvovali predragocene žrtve, ki prej ali slej dajo bogat sad. Slava torej našim mučencem, hvala jim in trajen spomin!

Iz tega ponosa nam pa raste zaupanje. Prav spominska proslava nam daje priložnost, da prestopimo domače meje in gremo resnično v svet, ne kot žrtve razmer, ampak kot sotvorci zgodovine. Po naših mrtvih gremo in bomo šli v širše, polnejše, svetlejšo življenje. Pot slovenstva je danes polna ovir in zaprek. Morda je naše zdomstvo prav poklicano, da ga rešuje in dviga. V vrtincih in zmedah pa pomagamo vsemu človeštvu s pričevanjem o preteklosti in z zgledom sedanjosti za bodočnost. Zaupajmo, da nismo na dnu, ampak da se dvigamo v zmago, ki bo potrdila vrednost duha in moralnih vrednot.

Zato v sebi in pred svetom vsak dan pozlačujemo tisočere smrtne rane, v katerih so izkrvaveli naši bratje. S ponosom in vero v bodočnost glejmo svetu v oči. Bolečina nas je okrepila in iz nje brsti ljubezen; ta pa nas nagiba, da nadaljujemo borbo, duhovno borbo za svoj narod in za vse človeštvo.“

Za njim je stopil na oder g. dr. Francisco Alberto Guido, ki je po poklicu odvetnik ter je v javnem udejstvovanju vplivna osebnost v argentinski moški Katoliški akciji.

V uvodu je povedal, da je vesel, da je med Slovenci, kajti med ljudmi je, ki ljubijo svobodo in jo znajo sedaj zlasti še ceniti, ko so jo izgubili. Vesel je, da je med ljudmi, ki visoko cenijo moralne in duhovne vrednote in ki so svoje trpljenje in boli znali spremeniti v ljubezen in razumevanje. Dalje je poudarjal, da je slovenska skupnost dragocena pridobitev za Argentino, kajti vsled svojih izkušenj je lahko med njo živo in neprestano pričevanje o nesreči, ki jo povzroči komunizem med narodom, ki si ga podjarmi, kajti s svobodo izginejo tudi vse ostale duhovne in moralne vrednote. Poudarja, da so ji za te izkušnje in za to pričevanje Argentinci zelo hvaležni.

Odrska balada „Obsojen sem bil“

Sledila je uprizoritev odrske balade v osemih podobah za solista, govorne zборе in plesni zbor. V njej so nastopili: Pričevalec Frido Beznik, zbor mladenk SDO, zbor mladeničev SFZ, sodnik-volk Božidar Vivod, zbor volkov gojenci zavoda škofa Rožmana v Adroqueju, plesni zbor — Slovenska folklorna skupina iz San Justa. Režija: Nikolaj Jeločnik, scenografija: Ivan Bukovec; izvirna glasba za dva klavirja: Alojzij Geržinič, njena izvajalca: Alojzij Geržinič in gdč. Irena Lesar; vodstvo predstave: Ciril Markež; osvetljava: Maks Borštnik; zvočni učinki: Andrej Žužek, Lojze Rezelj in Jernej Dobovšek; vodstvo plesne skupine: Betka Mažek; dirigent godcev na svirel: Boris Pavšer z gojenci Glasbene šale v San Martinu.

Izvedba je bila lepa, za kar zasluži priznanje požrtvovalna in vztrajna mladina, njihovi starši in režiser.

DSPB Buenos Aires se najlepše zahvaljuje vodstvu Zedinjene Slovenije z njenim predsednikom Božidarjem Finkom na čelu za ves napor, ki ga je vložilo v uspešno izvedbo proslav ob 20-letnici konca vojne, masovnega pokola naših fantov in odhoda v tujino. Ob tej priliki borci, združeni v DSPB, izjavljajo, da bo med njimi vedno dovolj sil in moči na razpolago za nadaljni boj.

DSPB Buenos Aires izreka najlepšo zahvalo Raulu Torrezu za njegov čudovit nastop ob polaganju venca in odkritju spomenika. Odmevi njegove trobente, ki nas je zbrala v svetem spominu na naše mrtve, so segli do srca in nam tako približali vse veličastje smrti naših padlih prijateljev. V zvokih trobente pa je odmevalo tudi bratstvo vseh narodov, ki se bore za svojo svobodo: eni, da bi jo obdržali, drugi, da bi jo spet dosegli. Gospod Raúl Torrez bo odslej ostal zapisan v naših srcih in nam bo prijatelj. Lepšega darila mu dati ne moremo: naše prijateljstvo!

MSGR. OREHARJU NA POT

Argentinska komisija za inmigracijo je pooblastila našega direktorja dušnih pastirjev msgr. Antona Oreharja, da jo zastopa na emigrantskem kongresu.

Istočasno, ko k temu velikemu izrazu zaupanja v našega duhovnika msgr. Oreharju iskreno čestitamo, mu tudi želimo, da bi z uspehom branil koristi slovenskih svobodnih vernikov v zdomstvu v vseh srečanjih, ki jih bo imel s cerkvenimi odličniki raznih narodnosti.

Vse svobodne Slovence pa prosimo, naj z molitvami spremljajo pot in delo našega direktorja, da bomo tako po njem vsemu svetu dokazali, da hočemo ostati zvesti sinovi Cerkve, ki je združenje svobodnih ljudi.

Tako bo g. direktor msgr. Anton Orehar v središču katolištva mogel uspešno braniti našo slovensko stvar pred vsemi, zavedajoč se, da za njim stoji zdomsko slovenstvo.

OBISK PRI KIPARJU AHČINU

(Ob njegovem delu za spomenik slovenskim junakom)

Slišal sem, da dela za spominsko ploščo napredujejo in obenem slišal pripombo, da bo to pač plaketa, kot so tukaj običajne, jih naletiš na mnogih hišah, še več po pokopališčih in niso estetsko dosti vredne. Še bolj me je zanimalo, kaj bo po svojih stilističnih preosnovah v zadnjih letih umetnik res ustvaril.

Šla sva torej s prijateljem v delavnico gospoda Ahčina. Ko sva stopila v njegovo delavnico, sva oba ostrmela. Bila je tam velika 90x115 centimetrov obsegajoča reliefna plošča v glini, ki čaka še nadaljnje ob-

delave. Rekel je kipar, da bo v naslednjih dneh še napravil malenkostne retuše, nakar se bo plošča vtila v mavčni kalup. V ta mavčni negativ se bo vtil spet mavčni pozitiv in ta se bo ponovno vtil v negativ iz kavčuka. V tega se bo vtil pozitiv v vosku in iz tega bo narejen definitivni kalup iz livarske zemlje. V ta definitivni kalup se bo potem vtila bronasta plošča. Ta bronasta plošča bo pritrjena na približno 3 metre visoko marmornato ploščo. Kiparsko delo bo zakrilo le dobro vrhunjno tretjino te marmornate plošče, pod relief pa pridejo najprej slovenski, nato španski napis in slovenski tekst po preroku Jeremiji. Vlivanje v razne kalupe je potrebno, da se izločijo vse nepotrebne snovi in da so še vedno možni dodatki, ki bi njih umestnost začutil umetnik.

Spomenik torej ne bo kakšna plaketa, ampak bo to doslej v našem izseljenstvu največji slovenski kulturni spomenik, ki ga kipar izdeluje v sodelovanju z gradbenikom Slovenske hiše, arhitektom Marijanom Eiletzem. Naročnik tega spomenika je Odbor za postavitev spomenika padlim borcem. Stroški, ki so s takšno umetnino združeni, pa gredo prostovoljno iz slovenskih žepov. Torej vseskozi naše slovensko delo, v plačevanju, naročništvu in izvedbi.

France Ahčin in
Ivan Bukovec pri delu

Med kiparskimi pojasnili o tehničnem postopku pri izdelavi spomenika mi je pogled vedno uhajal na ilovnati relief.

Ta relief ima štiri figure. Nekoliko od srede proti desni je omagujoč mož, pač Kristus, ki ga na desni podpira žena, na levi pa ob njem žaluje mož. Ravno v sredi pa je zadaj vidna v nebo uprta glava angela, ki ima za omenjenimi tremi figurami razprostrti roki, kot bi jih hotel objeti in jim pokazati pot navzgor v nebo. Samo toliko je utegnil kipar pred odhodom še reči, da je treba vzeti prizor simbolično in da ženske figure ni treba istovetiti z Materjo božjo. Takoj sem si napravil nekakšno stilno analizo. Figure so vse v eni liniji, le angelska glava je nekoliko v ozadju, a njegove roke so že spet v liniji prvih treh omenjenih figur. Kar prav posebno spominja na klasične umetnine idealističnega stila, je zasukanost figur. Noge so vse v profilu od desne proti levi, gornji deli teles, zlasti bolj vidnih moških, pa so obrnjeni h gledalcu en face. Obrazi so spet v profilu. Obrazi Kristusa, žene in angela so obrnjeni v profilu na levo, obraz levega moža pa na desno. Vsi obrazi razen angelovega kažejo izraz iste boli, torej niso individualizirani. Kot so v svojih najširših ploskvah podani obrazi, trupi in noge, tako so v iztegnjeni ploskvi podane tudi vse roke, bodisi od spredaj kot dlani, bodisi z zadnje strani.

Če se slednjič še lotimo prostornega stilnega vprašanja, bi ponovil, kar sem že zgoraj omenil, da je angelova glava edini lik, ki je neko-

liko pomaknjen v ozadje; pa je začuda eden izmed gledalcev, ki se jih je s časom nabralo več, omenil kiparju, ko se je vrnil, da bi si ga on ne želel toliko zadaj. Zgoraj smo omenili, da obrazi niso individualizirani, Rekli bi lahko še več, da niso figure določene. Tako je Kristus brez vsakih ikonografskih znakov (trnjeva krona, petero ran itd.) in je njegovo truplo le skrajno mučeno, kot so bili to tudi mrtvi junaki.

Umetnina kiparja Ahčina ima svojo globoko vsebino, ki je po kiparjevi lastni izjavi simbolična. Na vsak način so buenosaireški Slovenci obogateni za umetnino izrednih kvalitet, ki bo zaradi svoje kakovosti vreden spomenik žrtvam naših junakov.

Marijan Marolt
v Svobodni Sloveniji 3-6-65

Ivan Bukovec s pomočjo
Janeza Zorca namešča besedilo
na spomeniku

GOSPOD SVETNIK!

Letos smo se spomnili naših mrtvih fantov in mož tako, kakor ste Vi včasih želeli, da bi se. Tudi spomenik smo odkrili padlim. Bajžljevo mamó in Dolinarjevega očeta smo naprosili, naj v imenu vseh naših preizkušenih očetov in mater snameta slovensko zastavo, ki je zakrivala spomenik.

Lepo je bilo. Pretresljivo ob zvokih trobente, ki nas je za nekaj hipov prevzela do dna, kakor da bi opravljali kratke duhovne vaje.

Vas, gospod svetnik, žal ni bilo med nami. A mislili smo na Vas, ko smo v lastnih očeh začutili solze, kakor bi jih videli v Vaših, ko ste govorili o naših fantih, naši domovini, narodu, zastavi.

In ko je naš zastavonoša nagnil zastavo borcev — slovensko zastavo — v pozdrav mrtvih, je med njimi njegov pozdrav v imenu nas vseh veljal tudi Vam.

Gospod svetnik! Mi bomo vzdržali!

ZEDINJENA SLOVENIJA, osrednje društvo v Argentini, je za letošnjo 20-letnico izdalo lično brošuro z naslovom „Hace 1409 años — 20 años“ (Pred 1400 leti — 20 leti) katere avtor je prof. *Alojzij Geržinič*. — Zedinjeni Sloveniji k brošuri iskreno čestitamo, še posebej pa avtorju za res stvaren prikaz Slovenije.

Ko smo prihajali v Argentino, si od Emigrantskega hotela naprej pa do vseh možnih slovenskih koticov v Buenos Airesu slišal: „Hladnik je rekel, Hladnik meni, Hladnik predlaga...“ Takrat je bil gospod Janez oče za vse. A to je bilo že po tistem, ko nam je dosegel vstop v deželo: vsem družinam z majhnimi otroki, starimi in obnemoglimi očeti, z vsemi ranjenimi. Bilo je takrat, ko se je Hladnikovo očetovsko srce klalo na dvoje: nekaj njegovih ovčic izpred vojne ga je zapustilo, prišle pa so nove. In v gospodu Janezu je živel mož, ki je bil sposoben povezovati staro in novo, kar je slovenskega v Argentini.

Zdaj ga ni več. Odšel je pre zgodaj. Med nami bo ostala njegova pojava resnično ljudskega duhovnika po milosti božji, vnetega za vsako dobro stvar, samo da je bila v korist naroda in njegovih duš.

V nas borchih bo ostal njegov spomin, saj je bil gospod Janez prešel isto pot spoznanja, kakor mi, kje je zlo in kaj narodu škoduje. Tako smo se z njim našli na isti poti.

Da jo bomo ohranili še naprej, bo prosil on v onostranstvu. Kot duhovnik v molitvah ne bo pozabil svojega rodu, svoje krvi, svojih ovčic.

Hvala mu za vse, slava njegovemu spominu!

DSPB Buenos Aires je na svoji zadnji seji sklenilo, da se bo takoj pričelo z delom za sestavo posebnega odbora, katerega naloga bo postaviti skupno grobnico na pokopališču v Moronu vsem, ki nimajo svojcev. To slovensko Navje v zdomstvu naj bi bilo zadnje počivališče vseh, ki jih je že smrt utrjala iz naše srede, pa sedaj leže po raznih pokopališčih. Ob tej grobnici se bomo tudi zbirali ob spominskih dneh. — Vse podrobnosti bo DSPB sproti objavljalo. Za danes rojake samo opozarjamo na to novo nalogo.

IGRALEC NA PROCESU

(S plaščem sodnega procesa so komunisti pokrili že prelito kri)

Konec junija bo preteklo 20 let, od kar so komunistične „pravosodne“ oblasti v Ljubljani uprizorile prvi sodni proces proti skupini Slovencev, ki so bili zavedni in odločni nasprotniki komunistične revolucije, ki je ob zaključku vojne postavila na oblast kot izključno stranko — zločinsko komunistično partijo. Na čelu skupine obtožencev, ki je stala pred tkim. ljudskim sodiščem, je bil bolni in na pol hromi pisatelj Narte Velikonja. Po njem imenujemo ta proces „Velikonjev proces“.

Rdeče tolpe, ki so se v letih revolucije v slovenskih hostah ob likvidacijah in mučenjih sadiščno napile človeške krvi, so ob koncu vojne „zmagoslavno“ vkorakale v belo Ljubljano; njih nizkotni nagoni so se ob „zalivanju“ zmage razvili v stopnjevano bestialnost; iz takih ljudi, še posebej nahujških, je bila sestavljena na procesu prisotna masa, ki je zahtevala smrtno kazni, in ljudje enakih kvalifikacij, ki so predstavljali „visoki sodni zbor“, so potrdili voljo „ljudstva“.

Posebni razlogi me silijo, da se v nekaj vrsticah dotaknem in tako odkrijem zanimivo posebnost tega procesa, kateri se bodo začudili zlasti tisti, ki komunizma in njegovih podlih metod ne poznajo prav do bistva in do dna. Naslov članka nakazuje dejstvo, da je bil na Velikonjevem procesu obtožen in na smrt obsojen človek, ki osebno ni več mogel biti prisoten, ker so ga oblastniki ali njih agenti od začetka maja do druge polovice junija 1945 neznano kje pobili. Da bi komunistična „justica“ njegovo tajno likvidacijo javnosti zbrisala, si je zamislila nekako legalizacijo smrti, tako da je postavila na zatožno klop na mesto že mrtvega domobranskega častnika svojega maskiranega agenta, ki je „visokemu“ sodnemu zboru odgovarjal pač tako, kot mu je bilo naročeno.

Domobranski nadporočnik Jože Bitenc, bivši železniški uradnik, je bil poveljnik domobranske čete v Logatcu, kjer so ga Nemci meseca maja 1944 aretirali. Zaprt v zaporih ljubljanskega sodišča na Miklošičevi cesti je prenesel zaslišanja, šikane in mučenja in druge metode izsiljevanja priznanj, vse do začetka januarja 1945, ko so ga Gestapovci poslali v koncentracijsko taborišče Dachau.

Sorodnik nadporočnika Jožeta Bitenca, ki je bil istočasno v istem nemškem taborišču, se je po končani vojni — t. j. meseca maja 1945 — sam vrnil v domovino. Ta je izpovedal, da je bil Jože Bitenc ob zadnjem snidenju v Dachau-u ostrižen na kratko, kot so ostriženi vojaški novinci, in da je bil gladko obrit. To dejstvo navajam zaradi poznejše primerjave obličja „igralca“, ki je na procesu moral igrati vlogo obtoženca namesto že pokojnega Bitenca.

Taborišče Dachau je bila čakalnica smrti, menda prav vseh evropskih narodnosti in dežel, kamor je stopil pruski škorenj. Ob kapitulaciji Nemčije in zasedbi tudi taborišča Dachau po zmagovitih zahodnih vojnih silah se je na predlog istih v taborišču organizirala nekaka samouprava z namenom, da se izvede razpust taborišča in se omogoči povratek jetnikov v svoje domovine in na domove. To samoupravo so sestavljali zastopniki bivših jetnikov posameznih narodnosti. Slovenski komunisti so premišljeno izkoristili ponujeno priliko in prevzeli tisti del uprave taborišča v „likvidaciji“, ki se imenuje — policija. V tem svojstvu so takoj zaprli in dobro zastražili vse dosegljive politične nasprotnike (nekaj jih je bilo zunaj taborišča v bolnišnici). Tako so jim padli v roke polkovnik Peterlin, major Križ, nadporočnik Bitenc idr. Vse te so, zvezane seveda in v zaprtih živinskih vagonih nasilno odpeljali v Slovenijo, kjer so jih vključili v razne sodne procese.

Nadporočnik Bitenc pa ni dočakal procesa, kot sta ga dočakala Peterlin in Križ. Zločinska roka Slovenca — komunista mu je ugasnila luč življenja, vzela ženi moža in trem nedoraslim otrokom skrbnega očeta.

Ta zločin, izvršen že po končani vojni, ko je v državi obstajala že redna (čeprav komunistična) oblast, se je isti oblasti zdel nerodna zadeva; zato je pohitela z „legalizacijo“ v obliki vključitve Jožeta Bitenca kar v prvi povojni t. j. Velikonjev proces.

Ker je bil obtoženi Jože Bitenc že mrtev, so na zatožno klop posadili dobro maskiranega in še boljše naučenega igralca. Maskirali so ga z dolgo lasuljo, z lasmi, ki so segali do ramen, in brado, ki je počivala skoraj na prsih. Masker prav gotovo ni utegnil misliti, da se je pred procesom vrnil v Slovenijo Jožetov dachauski sojetnik in obenem sorodnik, ki ga je dobrih šest tednov prej videl ostrizenega na kratko.

Prav tako režiser pri izbiri igralca, ki mu je bila poverjena vloga obtoženega Bitenca, ni urošteval barve glasu osebe, ki jo je igralec predstavljal. To je nesporno ugotovil dober prijatelj pok. J. Bitenca dr., ki je bil na procesu osebno prisoten. Po njegovi izpovedi (gospej T. P.) glas na zatožni klopi sedečega „Bitenca“ absolutno ni odgovarjal značilnemu glasu njegovega prijatelja, bivšega žel. uradnika Jožeta Bitenca.

Režiser in masker procesa sta imela namen, da s plaščem „neoporečnega“ procesa pokrijeta kri brezpravno pobitega Slovenca; načrtno sta hotela pred narod (po komunističnem izrazoslovju: pred ljudstvo) postaviti neprozorno zaveso, da bi ljudstvo videlo le pred zavezo prikazano komunistično resnico.

Tako režiser kot masker (oba sta imela istega direktorja: K. P.) te farse v procesu Velikonie sta premalo naštudirala svoji nalogi; gori navedene napake so odmaknile zaveso, da je za njo, zlasti zaslepljeni del naroda mogel spoznati resnični komunistični obraz — brez vsake krinke.

Stane Bitenc

MORDA ŠE NISTE BRALI

da so komunisti in njih navade čisto navadni duhovni revčki. Odkar so v drugih deželah, potem pa tudi pri nas, „našli“ zločince in zatiravce, ki naj bi naredili edini „zločin“ zato, ker so se borili proti partiji in njenim moralnim namenom, so tudi sedaj našli take „zločince“ v republiki Santo Domingo. Zdaj se piše Wessin y Wessin, je general in prepričan katoličan, a komunistom se ne da ugnati. Torej — je „zločinec“, hitro po njem, da se ne izkaže drugače. K sreči je Wessin y Wessin, kakor vse kaže, iz dobrega testa: se ne ukloni. Tako je tudi prav. Kerenskijev je povsod dovolj. Torej... komunisti so preko menda idealno mislečega Caamaña zahtevali, da mora Wessin oditi. A mož je silno preprosto odgovoril: „Včeraj, ko je uporniški radio sporočil novico o mjem odhodu, je morala naših čet zelo padla. Moj odstop bi bil velika zmaga za Boscheve pristaše in bi pomenil razkroj vojske. Tako bi vso našo deželo komunistom servirali na lepem pladnju.“ Tako — Wessin se doslej ni dal ugnati. Uuajmo, da bo vzdržal. Pa še nekaj: v Santo Domingo je delalo zgago nekaj strelcev in prostostrelcev. Naj torej strelci vedo, da ob vsej zgagi ne bodo naredili nič. Namesto terorističnega klicanja po telefonu „a la Mike Hammer“ naj rajši pazijo na svoje zadržanje. Se razumemo?...

da je napredek južnovietnamske vojske pod ameriškim vodstvom precej očiten. Sredi maja so napravili statistiko in ugotovili: vedno več je pobegov iz vrst prisilnih mobilizirancev Severnega Vietnama, od 23 spopadov jih je Južni Vietnam dobil 18, v petih je bil pa tepen. In smrtni primeri v bojih, ki so bili še leta 1954 1:1, so sedaj 6:1 v korist Južnega Vietnama. Skratka: proti komunistom ne smeš odnehati. Če odnehaš, si izgubil, če vzdržiš, boš dobil. Tudi mi smo dobili, ker smo vzdržali; a takrat ni bilo ameriške pomoči kakor danes v Vietnamu ali Santu Domingu, takrat smo bili sami in — še prodali so nas. Naj ne boli bravec, ako se o tej prodaji z veseljem razgovarjajo nekatere „napredne“ emigrantke (ki žive v senci demokracije in to vsak čas pozablja!), ko se snidejo s „čisto“ raso iz domovine. Čudno, da je doslej samo en oficir na takomenovanih slovenskih ladjah smel priti v Buenos Aires že večkrat, medtem ko druge po prvi vožnji takoj prestavijo na progo v Kalkuto ali Honkong...

da se jugoslovanske oblasti hvalijo, da so leta 1964 turisti pustili v Jugoslaviji več kot 90 milijonov dolarjev. (Kaj ko bi različni nadebudni opričniki namesto obilnih večerij po emigrantskih mizah — hočete naslove? — sporočili domov, naj te dolarje hranijo, kajti za vse mogoče poplave in povodnji ter tudi sušo ne bo ostalo nič!) In da

se dalje prakticira popust 50%, kadar je dež ali megla več kakor tri ure in da v primeru snega ni treba plačati nič. Kdo bo to plačal? — Kardelj je izračunal, da lahko Slovenci do mala vzdržujejo vso Jugoslavijo, saj Črnogorec sploh rojen ni, če mu že takoj ne obljubijo pokojnine, in Srb se pisati ne nauči, ako mu ne zagotovijo diplomatskega mesta, pravijo komentariji iz domovine.

da je sovjetski minister za kulturo gospa Furceva bila krepko zaprepadena, ko je ob nedavnem obisku neke turistične skupine iz zahodne Evrope zvedela, da se med turisti nahajata tudi Igor Trubeckoj in Sergij Tolstoj. Prvi iz rodovine plemenitašev, drugi pa vnuk Leona Tolstoja. „Hvala lepa, da ste se vrnili,“ je izjeklala, misleč, da je s tem že vse opravljeno. A ni bilo. Kajti današnji Trubecki in Tolstoji so svobodni ljudje, dasi na tujih tleh. Tako smo tudi slovenski emigrantje, čeprav je šele prvi rod. A če bi naša mladina šla danes na obisk v Ljubljano, jo bodo opozarjali na zamorske študente, ki samopašno terorizirajo znane dele Ljubljane, in pa na Oznovce, ki si hočejo zaslužiti medaljo za prihodnji 1. maj ali 22. julij. Najbolj sposobni Oznovci so seveda zunaj, ker jih emigracija boli. Slovensko kri na Koroškem in Primorskem naj pa varuje — kdo? — Nič ne pomaga, če je Baebler pred leti solze pretakal, ko je kot komunist zaigral Gorico in Trst za vekomaj, nič ne pomaga, če osrednja vlada v Ljubljani ne stori ničesar razen nekaj fraz — vsaka dnevna izdaja nad slovenstvom je samo potrdilo, da je OF od vsega početka bila protinarodno gibanje. Narod se ne rešuje tako, da se komunističnim uslužbencem prišepetava dnevne čenče.

da je pariški *Chronique Sociale de France* objavil pismo, ki so ga iz Rusije poslali pristaši Nikite Hruščova. V pismu je tudi tole: „V časopisih in radiu so zagnali nesramno gonjo proti pomembnemu članu partije in sovjetskega ljudstva, Nikiti Sergejeviču Hruščovu. Vedoč za neizmerno spoštovanje in ugled, ki ga Nikita Sergejevič uživa, si ga ne upajo odkrito napasti. . . Nedavno šega je leninistična skupina v stranki s Hruščovim na čelu pripravila silno važen zgodovinski predlog o pospešitvi razvoja poljedelstva in povečanju proizvodnje trgovskega blaga za masovno uporabo. Protileninistična skupina pa vztraja v svoji popolnoma negativni smeri, polni nečloveškega cinizma, kar zadeva osnovnih potreb, tako materialnih kakor kulturnih, sovjetskega ljudstva. Tako oni kakor njih kitajski zavezniki s strahom zro v razvoji politične zavesti v širokih ljudskih množicah, sloneč na utrjevanju demokratskih zahtev, kar vse je samo posledica lažje prenosljivega življenja in izboljšanje kulturnega stanja.“ — Če je bilo pisano res v Rusiji, jih bo šlo nekaj na hladno. Če je bilo pisano v kakšni obveščevalni službi, je treba zamenjati avtorja, ker je ta nesposoben. . .

Spectator

SPOMINSKI DAN V CLEVELANDU

V soboto, 29. in nedeljo 30. maja smo clevelandski in okoliški Slovenci v ZDA skupaj z gosti iz Kanade in od drugod spoštljivo praznovali letošnji naš Spominski dan, ki je lepo sovpadel z ameriškim Spominskim dnem.

Praznovanje sta organizirala Zveza SPB in Društvo SPB Cleveland pod predsedstvom dr. Valentina Meršola, ki je l. 1945 prosil maršala Alexandra, naj ne vrača civilnih beguncev v Jugoslavijo. Ta je nato tudi vse vračanje ustavil.

V soboto, 29. maja, zvečer ob 8 je bila v Baragovem domu svečana pietetna spominska seja, katere so se udeležili vsi člani clevelandskega Društva slov. protikomunističnih borcev in zastopstva torontskega Društva SPKB. Na njej sta govorila predsednik Narodnega odbora za Slovenijo g. dr. Miha Krek in pisatelj g. Karel Mauser, predsednik Zveze društev slovenskih protikomunističnih borcev. Dvorana je bila okusno okrašena z ameriško in slovensko državno zastavo, podobo škofa dr. Gregorija Rožmana in slovenskim ter domobranskim grbom. Udeležba na proslavi je bila zelo velika.

V nedeljo, 30. maja t. l., ob pol 11 dopoldne je bila pri lurški Materi božji na Providence Hts. sveta maša za vse, ki so darovali svoje življenje za svobodo slovenskega naroda. Opravil jo je kakor lani, Rev. Jože Cvelbar, ki je imel po evangeliju tudi globok cerkveni govor. Sv.

maša je bila opravljena po novem obredu v latinsko-slovenskem besedilu in so vsi navzoči pri njej sodelovali.

Sv. maše se je udeležilo izredno veliko ljudi. Verjetno še nikdar toliko, odkar se po zadnji vojni clevelandski Slovenci na tem svetem Marijinem kraju spominjajo na ta spominski dan svojih najdražjih žrtev. Tudi število slovenskih narodnih noš je bilo letos izredno. Okoli sto jih je bilo.

Med sv. mašo je bilo mogočno ljudsko petje. Vodil ga je g. Janez Rigler. Na harmoniju je petje spremljal g. Rudi Knez.

Po sv. maši je opravil Rev. Jože Cvelbar ob asistenci Rev. Rajka Hobarta molitve Reši me, Gospod; delegacija Zveze SPB pa je položila pred Marijin kip prekrasen svež venec s slovenskimi trakovi v spomin ranjkim. Poseben moški zbor pod vodstvom g. Janeza Riglerja je za zaključek odpel še nekaj ganljivih slovenskih žalostink.

Popoldne ob pol 3 so bile najprej slovesne slovenske pete litanije v cerkvi sv. Vida, nato pa je bila v župnijski dvorani pri Sv. Vidu zelo pomenljiva spominska akademija, ki jo je pripravil poseben odbor pod vodstvom g. Frančka Kolariča. Oder je bil slovesnosti primerno urejen, odnosno okrašen. Prelep slavnostni govor je imel pisatelj Karel Mauser. Na sporedu je bila med drugim vrsta izbranih skioptičnih slik, ki jih je kazal g. Tone Jeglič. Slike iz Vetrinja, odnosno iz taborišč na Koroškem je dal na razpolago Rev. Vinko Zaletel. Simbolično in alego-

rično sliko je spremljal s pesmijo poseben moški zbor pod vodstvom pevovodja g. Martina Košnika.

Tajnik Zveze društev slovenskih protikomunističnih borcev g. Jože Melaher je prebral pisma, odnosno pozdrave, ki jih je dobila za to priložnost Zveza DSPB gotovo prav z vseh kontinentov naše zemlje, koder žive slovenski ljudje. Senator Frank Lausche je poslal brzojavko z izredno lepo vsebino. Pisma odn. brzojavke so za to spominsko proslavo poslali še Slovenci iz Rima, Pariza, Londona, Bedforda v Angliji, Trsta, Gorice, Sydneya v Avstraliji, Minnesotte ZDA, iz Koroške. Sestra od komunistov ubitega kaplana Piščanca je poslala iz Gorice prav tako lep brzojav. Protikomunistični borci iz Toronta v Kanadi so bili te-

vilno zastopani pod vodstvom svojega predsednika Prežlja.

Poleg teh so bile na proslavi odlične osebnosti. Tako predsednik NO za Slovenijo g. dr. Miha Krek, general J. Prezelj, g. John Kovačič, g. Joseph Nemanich, predsednik Ameriške podporne jednote z gospo, Rev. Jože Varga, Rev. Rajko Hobart in drugi.

Letošnja spominska proslava je imela izreden pomen, ker je bila razširjena tudi na spomin ameriških sinov slovenskega rodu, ki so padli na raznih kontinentih v svetu v zadnji svetovni vojni, po vojni pa tudi že na Koreji.

Proslava je vsestransko uspela ter je bila dostojna počastitev spomina vseh slovenskih žrtev ob 20-letnici slovenske žaloigre.

Starešinstvo DSPB z ogorčenjem sporoča slovenskemu zdomstvu, da je v neki reviji nek anonimen avtor popolnoma brez slehernega čuta popačeno prikazal pomen romana Karla Mauserja „Ljudje pod bičem“ in obenem najbolj ljudskemu pisatelju v zdomstvu odrekel pravico, posvetiti delo turjaškim žrtvam.

Starešinstvo DSPB je ponosno, da je prav predsednik glavnega odbora Zveze društev slovenskih protikomunističnih borcev pisatelj Karel Mauser tisti slovenski kulturni delavec, ki je doslej objavil najboljši tekst o žalostnih dneh v naši domovini po letu 1941.

Zavedamo se, da mnenje neke Pike, kakor se je anonimni avtor podpisal, ne bo spodneslo niti enega svobodnega Slovenca v zdomstvu, kajti vsi res trezno misleči bodo priznali, da smo z Mauserjevim pešom — hvala Bogu — dobili doslej najbolj doživeto zgodbo slovenskega človeka, ki išče z vsem srcem *svobodo*.

Soborca Karla Mauserja pa prosimo, naj Piki ne šteje v zlo, saj „ne ve kaj dela“.

TOVARIŠI KOMUNISTI MED SEBOJ

(Pripombe h knjigi H. van Bergha „Genose Feind“ — Tovariš sovražnik)

V „Svobodni Sloveniji“ je dne 24. junija 1965 objavil dr. Celestin Jelenc, predstavnik Socialistične stranke v NO za Slovenijo, članek, ki ga dobesedno ponatiskujemo.

Knjigo pod gornjim naslovom je izdala založba Berto-Verlag v Bonnu. 156 strani. Cena 8 nemških mark. Priredil jo je pisatelj in radio-komentator Hendrik van Bergh. Izmed njegovih prejšnjih spisov so poseono znani: „Državni udar“, „Za krinko zakrit obraz“, „Proces Imre Nagyja“, „Jezdec na trojanskem konju“, „Churchill“ itd.

Habent sua fata libeli — tudi ta knjiga ima svojo posebno usodo, ki ji bo dajala izjemno mesto v politični literaturi. V vseh časih zgodovine so gorele knjige na grmadah. Rousseau je bil ponosen na svoje republikansko državljanstvo v Genevi. Kar pa ni oviralo mestnega sveta, da ne bi bil dal na glavnem trgu javno sežgati njegove knjige. Pod Hitlerjem so po vsej Nemčiji sežigali knjige, ki so nasprotovale nacizmu. V Ljubljani smo imeli tri velike javne ljudske knjižnice: šentjacobsko knjižnico in knjižnico Delavske zbornice ter Prosvetne zveze. Bile so dokaz in ponos naše široke ljudske kulture. Ko je s prihodom komunizma na oblast zasiljala nad Ljubljano nova svoboda, je bilo njih zares uspešno delo ustavljeno, „slabe knjige“ so bile uničene ali pa postavljene pod ključ in strogo zaporo.

V vseh primerih so režimi sežigali ali uničevali knjige, ki so jih napisali njih nasprotniki in so jim bile sovražne. Ni pa menda primera, da bi bil prav isti režim, ki je najprej sam naročil knjigo napisati kot dokumentacijo resnice in jo dal tudi na svoje stroške natisniti, potem pa, ko je bila natisnjena, jo ukazal na skrivaj uničiti.

Tak edinstven primer je javno razkrinkana knjiga, o kateri tukaj poročamo.

Spomladi leta 1948 je bila Titova komunistična partija izključena iz kominforma. Moskva je začela zoper Tita neizprosno borbo. Vse psovke, ki jih je komunistični besednjak tako bogat, od izdajalca, špijona, fašista do imperijalističnega hlapca, mu je zmetala v obraz. Ob takem medsebojnem zmerjanju in psovanju med dvema klikama tovarišev komunistov so ljudje v Jugoslaviji stali ob strani. Držali so se pametnega načela, da je boljše manjše zlo, ker je Tito mogel izgnati človeka kvečjemu nekam tja do Piškopeje, ko je Stalin lahko izganjal ljudi v kraje, ki niso zaznamovani na nobenem zemljevidu.

Takrat je Tito ukazal pri ljudski armadi sestaviti posebno komisijo, ki naj zbere podatke in izda knjigo o nečlovečnostih in zločinih, ki jih je

zakrivila sovjetska rdeča vojska nad prebivalstvom Jugoslavije v času od septembra 1944 do maja 1945, ko mu je pomagala zasesti severno-zahodni del Srbije, Beograd in kraje severno od Donave, Drave in Mure. Komisija je zbirala pričevanja očitidcev in urejevala material pet let. Rokopis z naslovom „Zločinstva pod plaščem socializma“ je bil sredi leta 1953 pripravljen in dan v tisk. Septembra je bila knjiga v tiskarni Jugoslavija v Beogradu, Vojvode Mišića cesta 19, natisnjena v 8.000 izvodih. Nekaj dni potem je prišel od Politbiroja Centralnega komiteta Zveze komunistov ukaz, naj se z izdajo knjige začasno počaka. Zgodilo se je namreč, da je Stalin med tem bil že odžagan. Maja ali junija 1954 je pa založba dobila nov ukaz, naj se vsa naklada pod nadzorstvom odgovornega oficirja — uniči. Izpolnitev ukaza naj se pismeno potrdi. Prišel je tovorni voz, ki je vso naklado odpeljal v neko papirnico zunaj Beograda, kjer je bila zmleta v papirni zdrob. Tako je bila knjiga „Zločinstva pod plaščem socializma“, ki naj bi bila dokumentacija resnice, na skrivaj spravljena s sveta z željo, naj bi o njej ne ostalo nobenega sledu.

En sam izvod pa je po čudnih potih prišel preko meje v svobodni svet. Ta izvod je bil v Nemčiji prestavljen iz srbohrvaščine v nemščino in je v vsem obsegu dobesedno objavljen v tej knjigi, ki ji je pisatelj van Bergh dodal daljši uvod o razvoju komunizma v Jugoslaviji.

Člani uredniškega odbora, ki so zbrali okoli 300 pričevanj očitidcev iz krajev, kjer so nastopale sovjetske čete, in spisali uvod v knjigo, so bili Mehmed Tockić, Radivoje Jovanović in Djordje Radišić. Po uradnih poročilih so zagrešili oficirji in moštvo rdeče vojske v teku osmih mesecev v Jugoslaviji: 1219 posilstev, 329 poskusov posilstva, 111 posilstev z umorom, 248 posilstev s poskusom umora in 1204 roparskih napadov z uporabo sile. Mnogo napadov je bilo izvršenih na tako ostuden način, da bi jih čukaj ne bilo mogoče ponatisniti.

V Slovenijo so prišli sovjetski vojaki samo v Prekmurje. V knjigi se nahaja iz Prekmurja samo eno pričevanje, ki naj go navedem za primer:

„Jože Farkaš izpove. Konec 1944 sem bil v gostilni Zlati Rog v Lendavi natakarski vajenec. Nekega dne je prišla mimo gostilne žena, ki je nesla svojemu možu opoldansko kosilo. Iz gostilne sta planila dva sovjetska vojaka, ki sta ženo zgrabila in s silo zvelkla v gostilno, kjer je sedelo še sedem vojakov. Ženo so potisnili vojaki v drugo sobo in vrata zaprli. Iz sobe se je slišal velik ropot, kriki žene in nazadnje strelji iz strojne pištole. Po nekem času so vojaki zapustili sobo in odšli. Stopili smo v sobo in našli ženo mrtvo na postelji. Njena obleka je bila raztrgana. Po telesu je imela temne lise. V roki je stiskala šop svojih lastnih las. Od takrat se v Lendavi nobena ženska ni več pokazala na cesti.“ („Genosse Feind“, stran 72).

Vajenec Farkaš je opisal dogodek zelo realistično in s podrobnostmi, ki jih v „Svobodni Sloveniji“ ne moremo ponatiskovati.

To naj zadostuje, dasi je v knjigi navedenih mnogo še ostudnejših primerov zagrešenih ne samo od vojakov, tudi od oficirjev — do polkovnika. Tako izgleda novi človek po tridesetletni vzgoji v domovini komunizma.

Redaktorji knjige pišejo v svojem uvodu (stran 33):

„Ta knjiga je samo delni dokument onega časa. Bila je napisana na podlagi zbranih pričevanj očitodcev. V tej knjigi navedeni primeri predstavljajo samo majhen odstotek izgrediv in zločinov, ki so jih sovjetske čete izvršile v naši deželi.“

In na strani 32, zadnji odstavek:

„Pokazalo se je, da grozotnosti, ki so jih sovjetske čete zagrešile v Jugoslaviji, niso delo neodgovornih poedincev, temveč manifestacija nekega sistema državnega kapitalizma, ki mu je podvržena tudi sovjetska armada. Samo imperialistična politika in imperialistična armada, ki sta pri tem pokazali svoj pravi obraz, sta mogli tako nastopati.“

(Ne more biti dvoma, da je ta obsodba sovjetskega nečloveškega komunizma odkritosrčna. Zato zaslužijo uredniki knjige Mehmed Tockić, Radivoje Jovanović in Djordje Radišić, da jim tudi v „Svobodni Sloveniji“ izrečemo priznanje. (Vestnik se čestitkam pridružuje.)

Tito je to knjigo, ki opisuje nesrečno usodo, bol, solze, trpljenje, onečaščenje, smrt in žalost tolikih tisočev popolnoma nedolžnih ljudi, na skrivaj zatrl in skušal uničiti vsako sled za njo na strahopeten način, samo da bi se po Stalinovi smrti znova prikupil sovjetski komunistični vladi. Ni resnična legenda, ki jo razširjajo površni, pozabljivi ali podkupljivi pisarji, da je bil Tito prvi, ki se je uprl Stalinu. Res pa je, da je Stalin Tita proti njegovi volji vrgel iz Kominforma. Saj je g. Kardelj, ki je bil takrat Titova desna roka, še spomladi 1948, ko je bilo v Moskvi že sklenjeno, da bodo Tita vrgli iz Kominforma — kakor je znano iz objavljene korespondence — moledoval pri sovjetskem ambasadorju v Beogradu, naj bi se spor poravnal in je celo izražal željo, naj bi bila Jugoslavija sprejeta naravnost v Sovjetsko zvezo kot ena izmed njenih sovjetskih republik, torej v taki odvisnosti, kakor so Estonija, Litva ali Uzbekistan. Ni želel za Jugoslavijo niti toliko neodvisnosti, kakor jo imajo Bolgarija, Rumunija itd.

Prav pravi Van Bergh, da vlada katerekoli ideologije ali politične smeri — ki nima toliko hrabrosti, da bi obtoževala, kadar je treba, in ki celo sama zatre resnico, ki jo je sama poprej nameravala objaviti — da taka vlada zamenja svojo vlogo. Iz tožnika je postala obtoženka, iz obtožitelja obtoženka.

VSEBINA: Blagoslovili smo spomenik (msgr. Orehar) — Ob spomeniku padlim (polkovnik Emil Cof) — Pozdrav in zahvala Bogomila Preglja — Letošnje spominske proslave — škof Segura govori Slovincem — Zahvala ZS in DSPB Buenos Aires Raulu Torrezu — Msgr. Oreharju na pot — Obisk pr. kiparju Francetu Ahčinu (Marijan Marolt) — + Svetnik Karel škulj — + Msgr. Janez Hladnik — Igralec na procesu (Stane Bitenc) — Morda še niste brali — Društvene novice — Tovariši med seboj (dr. Celestin Jeleneč) — Oprto pismo

ODPRTO PISMO

Gospodu
R. S.
Buenos Aires

Da so letošnje spominske proslave tako lepo uspеле, se moramo zahvaliti tudi Vam: vsem Vašim telefonskim pozivom na posamezne domove, vsem Vašim pošiljanjem že omehčanih na domove drugih, vsem Vašim izjavam, da ne boste izdajali več vizumov, vsem Vašim nerodnostim, da na kratko povemo. Če teh ne bi bilo, verjemite, da se ne bi tako strumno postavili v eno vrsto, kakor smo se, in to tudi taki, ki so doslej ob strani stali.

V zadnjem letu službene dobe v senci Južnega križa Vam želimo manj glavobola.

Janez Senedam,
sotrudnik Vestnika

Correo
Argentino
Suc. 7

TARIFA REDUCIDA
Concesión No. 6830

Propiedad Intelectual
No. 817.736
Ramón Falcón 4158, Bs. As.

Vestnik: es el Informativo de los Excombatientes anticomunistas
eslovenos; is the voice of Slovenian anticomunist veterans.